

сопницького Євангелія Михайла Василевича й інших невідомих нам переписувачів. Л. Скоп вважає, що архимандрит Пересопницького Пречистенського монастиря Григорій диктував текст Євангелія, а записував чернець монастиря Михайло Василевич¹⁴.

Пересопницьке Євангеліє не було унікальним випадком перекладу Святого Письма тогочасною українською мовою. Вслід за ним лише на Волині з'явилися інші богослужбові рукописи: Волинське Євангеліє 1571 р. (писане у Володимирі), Новий Заповіт у перекладі 1581 р. Валентина Негалівського (у м. Хорошеві), Літківське Євангеліє 1595 р. (писане в Луцьку)¹⁵. Були спроби й надрукувати Святе Письмо народною мовою, як це вже сталося в багатьох європейських країнах. За польськомовною Біблією видання Симона Будного шляхтич Василь Тяпинський-Омелянович близько 1565—1570 рр. переклав „народною мовою” і видав „Євангеліє”. Вчені сперечаються: звідки був сам В. Тяпинський — з Волині чи Полоцька, відповідно українською чи білоруською мовою видав книгу? Оскільки В. Тяпинський утримував друкарню власним коштом, у передмові він висловлював свої погляди на питання релігії і світобудови. До сьогодні зберег-

Пам'ятна монета Пересопницького Євангелія. 2011 р.

лися два неповні примірники Євангелія. Текст писано двома колонками: церковнослов'янський текст і поряд переклад „простою” мовою¹⁶. Однак більшість ієрархів тогочасної Православної церкви відстоювала канонічність саме церковнослов'янської мови, тому нею надруковані львівський „Апостол” 1574 р., Острозька Біблія 1581 р. та наступні видання Святого Письма на українських землях. Можливо, це була своєрідна антизахідна реакція в умовах підготовки та прийняття унії¹⁷. Про Пересопницьке Євангеліє забули, і з 1600 по 1701 р. про нього немає ніяких згадок. Сам Пересопницький монастир з усіма книгами, що в ньому зберігалися, 1630 р. перейшов до єзуїтів.

Книга Пересопницьке Євангеліє свого часу стала важливим чинником утвердження живої української мови: представники українського суспільства відчували потребу впроваджувати її в релігійний вжиток. Написане пізнім уставом і багато орнаментоване, Пересопницьке Євангеліє цікавить українських дослідників мови наявними рисами західнобуківських і південноволинських говірок, лексичними церковнослов'янськими та полонізмами.

Григорій САВЧУК

ТЕАТРАЛЬНА ГРУПА КООПЕРАТИВУ „УКРАЇНСЬКИЙ ТЕАТР” У ЛЬВОВІ ПІД ДИРЕКЦІЄЮ ЙОСИПА СТАДНИКА 1927—1929 РОКІВ

У листопаді 1927 р. у газеті „Діло” з'явилося невелике повідомлення про відкриття сезону нового львівського театру: „З днем 11-го ц[ього] місяця починає свої вистави театр Кооперативи „Український театр” у Львові під дирекцією Йосипа Стадника, в салі Музичн[ого] Інституту [імені] Лисенка, вул. Шашкевича, 5”¹. Далі йшлося про репертуар — драму „Маруся Богуславка” М. Старицького, оперети „Княжна цирківка” („Принцеса цирку”) І. Кальмана та „Орлов” Б. Граніхштедтена, а також — прем'єру „Зачароване коло” (13 листопада 1927 р.) польського драматурга Люціана Риделя у перекладі Софії Тобілевич. До-

дано було і дещо про „новинки”, які готує театр наступного тижня: неонатуралістичні „Любов — книга золота” росіянина Олексія Толстого та „Найкращі очі в світі” французького Жана Сармана і віднову — поетичну трагедію „Кохання” австрійця, екс-директора віденського Бургтеатру Антона Вільдганса. Так непретензійно і тихо розпочався ще один стаціонарний період в історії українського театру у Львові після затяжної перерви...

Львів як культурна й адміністративна столиця Східної Галичини був місцем найгостріших сцен зіткнення мистецьких і політичних національних інтересів, „війни культур” і класів. Праця певного

¹⁴ Скоп Л. А. Майстер мініатюр Пересопницького Євангелія...— С. 13.

¹⁵ Огієнко І. (Митрополит Іларіон). Історія українського друкарства / Упоряд., авт. передм. М. С. Тимошик.— К., 2007.— С. 226—227.

¹⁶ Запаско Я., Мацюк О., Стасенко В. Початки українського друкарства.— Львів, 2000.— С. 128—129.

¹⁷ Пашук А. І. Іван Вишенський — мислитель і борець.— Львів, 1990.— С. 111.

¹ Український театр у Львові // Діло (Львів).— 1927.— 11 листоп.— Ч. 252.— С. 3.— (Новинки).

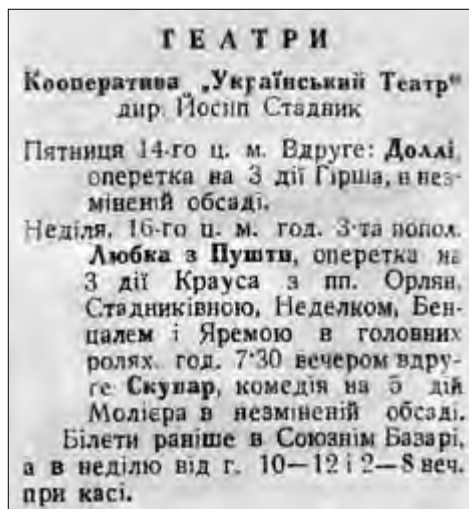
національного театру сприймалася громадськістю не як мистецька подія, а як маркування свого національного простору, як здобування нової території. Звідси і чітка тенденція до „витіснення” українців поляками за межі символічного простору — обмеження щодо дозволів українським театрам виступати у Львові. Також надзвичайно болісним питанням для українців був брак у Львові власного театрального приміщення. Ще 1903 р. постав у місті „Краєвий комітет для будови українського театру”, який закупив велику площу під будову українського театру (нині — сквер і пам’ятник „Жертвам комуністичних злочинів”). Однак львівська міська рада так і не дала дозволу будувати, посилаючись на заборону відкривати розважальні заклади поряд із костелами. У міжвоєнний час справу організації будови безуспішно продовжував — створений влітку 1923 р. як організаційний центр західноукраїнського театрального життя — Кооператив „Український театр” у Львові (вул. Руська, 18).

Після відмови товариства „Українська бесіда” 1924 р. від опіки над театром перервалася шістдесятилітня історія цього колективу і Львів залишився без українського театру. Тяглість традиції намагалася продовжити вже приватна трупа Й. Стадника, проте у мандрівних умовах дуже швидко втратила роль репрезентативного національного театру і лише номінально функціонувала як Львівський український театр Й. Стадника (кінець 1925 — 1927 рр. під протекторатом „Союзу артистів”)². Другою спробою повернути містові українське обличчя був Незалежний людський театр (листопад 1926 — весна 1927 рр.) під адміністрацією Григорія Нички та мистецьким проводом В. Блавацького, який намагався „боротися за застрашаними проявами польонізаційної політики польської влади на терені Львова шляхом притягнення широких мас українського великоміського пролетаріату, найбільш виставленого на небезпеку денаціоналізації”³. Однак під кінець сезону 1927 р. ці репрезентативні театри розпалися⁴, актори роз’їхалися по провінційних гастролях. Газета „Діло” розпачала: „Що далі буде? Чи українці не мали б уже ніколи дійти до добре зорганізованого театру? Думаємо, що так зле не буде, коли лише хтось візьметься до праці не з особистої користолюбивості, але для добра самого театру”⁵.

Отже, проблема показового українського театру у Львові — зокрема як консолідуючої та координуючої інституції — постала у всій гостроті як питання національної чести, як потреба порятунку західноукраїнського театрального мистецтва загалом. І знову до цієї справи було запрошено корифея сцени ще з часів „Руської бесіди” — актора, режисера, перекладача, досвідченого організатора Й. Стадника. Його мандрівну трупу взяв під свій патронат Кооператив „Український театр”, виклопотав для неї у міністерстві внутрішніх справ концесію (ліцензію на театральну діяльність), стаціонував її 1927 р. у Львові та зробив ядром зразкового національного театру⁶. „Від цього часу зорганізовано дійсний громадянський театр, — підсумовував майже через рік рецензент газети „Новий час” (вочевидь, Г. Лужницький), — залежний не від волі одиниці, а підпорядкований поважній національній інституції”⁷.

Попри справді важливі перемоги у мистецькому завоюванні національного простору Львова недовіршеною залишалася низка організаційних питань, як-от: проблеми із помешканнями для акторів-львів’ян (поширювалися малорезультативні заклики до української громади міста з проханням прихистити артистів⁸), постійна залежність від надавача театральної зали (орендована невелика сцена у приміщенні Музичного інституту ім. Миколи Лисенка (тепер — Львівське державне музичне училище ім. С. П. Людкевича на пл. Шашкевича, 5). Зберігалася і подвійне керівництво: координувала театр вибірна Надзвірна рада при Кооперативі „Український театр”, а безпосередній адміністративний і мистецький провід провадив Й. Стадник (на початках розбіжностей у керівництві не було).

У колективі, який згідно з концесією отримав назву „Кооператива „Український театр” у Львові під дирекцією Й. Стадника”, зібралися провідні на той час артисти. З 1894 р. актор, у 1906—1913 рр. — директор і режисер театру товариства „Руська бесіда”, у 1917—1918 рр. — актор театру М. Садовського у Києві, 1919 р. — директор театру Західного округу Української Народної Республіки (Станіславів, Кам’янець-Подільський), у 1921—1924 рр. — директор Театру товариства „Українська бесіда”, а також керівник низки приватних антреприз — такий не повний мистець-

Оголошення у львівській газеті „Новий час” про вистави Кооперативу „Український театр” за адміністрації Йосипа Стадника. 1928 р.

² Боньковська О. Театральне мистецтво на західноукраїнських землях у 1918—1939 роках // Студії мистецтвознавчі. — К., 2007. — Ч. 4 (20): Театр. Музика. Кіно. — С. 43.

³ Блавацький В. Спогади // Ревуцький В. В орбіті світового театру / Вид. М. Коць. — Київ; Харків; Нью-Йорк, 1995. — С. 120.

⁴ З українських театрів // Діло (Львів). — 1927. — 8 трав. — Ч. 100. — С. 5. — (Новинки).

⁵ Там само.

⁶ Мельничук-Лучко Л. Тернистим шляхом. З історії західноукраїнського театру. — Львів, 1961. — С. 65—77; Боньковська О. Театральне мистецтво на західноукраїнських землях... — С. 41—42.

⁷ Дещо про український театр // Новий час (Львів). — 1928. — 6 серп. — Ч. 94. — С. 6. — (Література й мистецтво; ч. 9, серп. 1928).

⁸ До львівського громадянства // Діло (Львів). — 1927. — 16 листоп. — Ч. 256. — С. 3. — (Новинки).

кий службовий список Йосипа Стадника. Корифеї сцени Іван Рубчак, Софія Стадникова, Катерина Козак-Вірленська, Микола Бенцаль, Олена Бенцалева, Софія Орлян, Леся Кривицька, Яків Кривицький, Ярослав Ярема, Рудольф Залуцький (сценічне псевдо — Олесь Остоя), Іван Гіряк, — які, крім поважного попереднього досвіду, пройшли і високомистецьку „школу” мхатівського режисера Олександра Загарова у 1921—1923 рр. Актори старого гарту Ганна Істоміна, Степан Крижанівський, Омелян Неділко (Неделко), Юрій Нікітін, Леонід Боровик (працював також сценографом), молодші — Стефа Стадниківна, Володимир Королик, Нюра Цісікова, Долинська, Н. Денисівна, Ольга Посацька, Галина Крихівна, Тамара Гуманська (дебют 15 лютого 1929 р.) та ін. (Опосередковано згадується й ветеран театру Амвросій Нижанківський, який потім відійшов із театру та вів у Тернополі аматорські гуртки⁹; Л. Кривицька пригадувала й подружжя Василя та Ірини Коссаків¹⁰, гостинно виступала Рось Скальська тощо.) Диригентом працював видатний музичний діяч і композитор Ярослав Барнич. Режисерами, крім Й. Стадника, були М. Бенцаль, запрошували й інших, зокрема, емігранта, „артиста петроградського театру” Ф. Соколовського.

У репертуарі одразу спостерігалися брак чіткої лінії, інтуїтивне бажання режисера втриматися на попередньому рівні (віднови популярних раніше постановок), а також прагнення захопити глядача новинками (щоправда, це були новинки лише для української сцени). В листопаді—грудні 1927 р. відбулися такі „віднови”, як: „Маруся Богуславка” (листопад 1927 р.), „Кохання” А. Вільдганса (листопад 1927 р.), „Дні нашого життя” Л. Андреева (23 листопада 1927 р.), оперети „Княжна цирківка” І. Кальмана (листопад 1927 р.), „Орлов” Б. Граніхштейна (листопад 1927 р.), „Вій” (18 грудня 1927 р.) М. Кропивницького (за М. Гоголем, музика М. Лисенка), опери „Запорожець за Дунаєм” С. Гулака-Артемовського (19 грудня 1927 р., віднова), „Катерина” М. Аркаса (22 грудня 1927 р.), а також дві прем'єри — драми „Зачароване коло” Л. Риделя (13 листопада 1927 р., переклад С. Тобілевич) та „Найкращі очі в світі” Ж. Сармана (грудень 1927 р.).

Критика сприйняла творчі ініціативи театру кооперативу „Український театр” під дирекцією Й. Стадника стримано, проте досить позитивно. Майстерне художнє оформлення випускника Санкт-Петербурзької академії мистецтв Л. Боро-

вика, режисерський досвід („рутина”) Й. Стадника, живе чуття і талановита гра акторів-професіоналів — були відзначені у численних рецензіях та відгуках. Особливо високу оцінку здобули вистави з національно-виховного репертуару („Маруся Богуславка”, „Вій”, „Катерина”). Журналіст Іван Герасимович, зокрема про оперету „Вій” М. Кропивницького—М. Лисенка, писав: „На салі воскресло давно минуле, таке рідне, таке близьке; відновилася традиція, відновилися вірування, мітологія в своєрідному закрашенні. Характеристичні типи минулих століть встали з могил, щоби з української сцени відтворити те, що їх хвилювало, непокоїло, тішило, смутило, заспокоювало — відтворити зразок життя-буття давніх часів”¹¹. А

Л. Кривицька у ролі Доллі в однойменній опереті. 1928 р.

про українські народні танцювальні композиції у виставі захоплено повідомляв: „Особливо під теперішню пору зінтернаціоналізованого чарлестона та других тим подібних муринських (негритянських.— Р. Л.) т. зв. „танців” — побачити бодай на сцені правдивий художній культурний танець і почути відповідну, за серце хапаючу музику — то дійсно варта відложити навіть потрібний гріш і піти до нашого театру...”¹²

Стратегія „відновлення народнього репертуару”¹³ спершу забезпечила театрові масове відвідування та щире захоплення публіки, яке, однак, дуже стрімко почало спадати. Львівська українська публіка швидко „забула” про свій театр. Дався взнаки брак виробленої культури відвідування театру, тяжіння масового глядача лише до популярного опереткового репертуару. „Український театр” під дирекцією Й. Стадника витримував у Львові заледве два тижні. І — поїхав на гастролі по провінційних містечках і селах, аби хоч якось врятувати своє жалюгідне фінансове становище. (Наприклад,

пізніше єврейська газета „Chwila” згадувала про гастролі театру Й. Стадника з оперою „Мадам Баттерфляй” у Станиславові¹⁴).

„Український театр має для українізації Львова величезне значіння,— наголошував згаданий Іван Герасимович.— Тому обов'язком нашим є вчапати до нього, захочувати й других до того й тим самим підтримати його морально й матеріально”¹⁵. А письменник і журналіст Михайло Рудницький вже у перших днях діяльності театру в місті з гіркотою звертався до української інтелігенції Львова: „Послухай: після довгої та тяжкої недуги попав у Львів випадково наш театр і тут умирає. Може, би ти віддала йому краще передостанню послугу і відвідала його перед смертю?”¹⁶

⁹ Урбанський О. Театральні мандри // Наш театр: Книга діячів українського театрального мистецтва 1915—1975 / За ред. Г. Лужницького і Л. Полтави.— Нью-Йорк; Париж; Сідней; Торонто, 1975.— Т. I.— С. 803.

¹⁰ Кривицька Л. Повість про моє життя. (Спогади артистки).— К., 1965.— С. 94.

¹¹ Герасимович І. Український театр у Львові. (Вражіння й замітки) // Новий час (Львів).— 1928.— 16 січ.— Ч. 6.— С. 7.

¹² Там само.

¹³ З українського театру // Там само.— С. 4.— (Новинки. У Львові).

¹⁴ Imprezy kulturalne // Chwila (Lwów).— 1928.— 23 listopada.— N 3414.— S. 5.

¹⁵ Герасимович І. Український театр у Львові...— С. 4.

¹⁶ Рудницький М. „Кохання”, трагедія Антона Вільдганса у 5 діях // Діло (Львів).— 1927.— 20 листоп.— Ч. 260.— С. 4—5.— (З театру).

У, так би мовити, напівстаціонарному режимі Кооператив „Український театр“ під дирекцією Й. Стадника 1928 р. підготував такі вистави: „Вифлемська ніч“ І. Луцка (січень 1928 р.), „Маланчин вечір“ (ревію, 13 січня 1928 р.), „Ой, не ходи, Грицю“ М. Старицького (лютий 1928 р.), „Мартин Боруля“ І. Карпенка-Карого (21 лютого 1928 р.), „Чорна Пантера і Білий Медвідь“ В. Винниченка (лютий 1928 р.), „Циганка Аза“ М. Старицького (11 березня 1928 р.), „Скупар“ Ж.-Б. Мольєра (8 грудня 1928 р.), „Мазепа“ Ю. Словацького (переклад М. Зерова) (19 грудня 1928 р.), „Казка старого млина“ С. Черкасенка (грудень 1928 р.), опера „Над Дніпром“ Євгена Форостини, за Олександром Олесем (31 березня 1928 р.), оперети „Кло-Кло“ (січень 1928 р.) Ф. Легара, „Графиня Маріца“, „Княжна чардаша“ (січень 1928 р.) — обидві І. Кальмана, „Добродійна Сузанна“ Ж. Гільберта (22 січня 1928 р.), „Пісні в лицах“ М. Кропивницького (28 січня 1928 р.), прем'єра, музика Порошина, „Король кави“ Ф. Легара (лютий 1928 р.), „Циганське кохання“ Ф. Легара (березень 1928 р.), „Доллі“ Г. Гірша (09 грудня 1928 р.) та ін. Прем'єри — оперети „Любка з Пушти“ В. Штерна, муз. М. Крауса (11 березня 1928 р.) та дві драми молодого письменника Ярослава Галана „Дон Кіхот з Еттенгайму“ (15 лютого 1928 р., п'єса — переможець драматичного конкурсу Кооперативу „Український театр“ 1926—1927 рр.) і „Вантаж“ (13 грудня 1928 р.). Всі інші нові оригінальні постановки — „Скупий“ Ж.-Б. Мольєра, „Мазепа“ Ю. Словацького — сприймалися як „віднови“ попереднього репертуару театрів, очолюваних Й. Стадником (хоч труп і мала оновлений акторський склад).

Кореспондент журналу „Світ“ на початку сезону 1928/1929 р. з оптимізмом писав про цей театр: „Між нашими теперішніми театральними трупами театр Кооперативу найкраще zorganizований, єдиний, що має у своїм провіді, так сказати, фахівця дир. Й. Стадника, досвідченого директора театру, ознайомленого з драматичною літературою“¹⁷. Серед провідних сил театру названо Л. Кривицьку, І. Рубчака, М. Бенцяля, „а в оперетці — артистку з приємним, дзвінким і сильним голосом Орлян і повну темпераменту талановиту танцюристку Стефу Стадниківну, яка не має рівної собі в інших театрах“¹⁸. Однак театральні рецензенти, відзначивши високий рівень драматичних вистав, сигналізували і небезпечну тенденцію серед гля-

дацьких смаків: „З новин виставлено досі Мольєра „Скупаря“, Галана „Вантаж“ і Словацького „Мазепу“. Поза тим йде оперетковий репертуар. Всі дотеперішні вистави дали наглядний доказ, що дирекція театру намагається зробити все можливе, щоби тільки задовольнити публіку. Але задовольняти нема кого. Бо ті, для яких театр ставить такі п'єси, як „Скупаря“ й „Мазепу“, до театру не приходять“¹⁹.

Звісно, були й невдачі у репертуарно-організаційній політиці театру, наприклад, невчасний початок вистав, неврахування специфіки львівської „святочної“ публіки, яка по неділях зазвичай складалася із поляків та євреїв і вимагала розваги (народні драми зі співами і танцями; популярні легкі оперети)²⁰, наспіх приготований у мандрівних умовах репертуар (гра „під суфлера“ особливо різала вухо у драмі, напр.: „Мазепі“, „Казці старого млина“). Щодо постановок оперет, то театр мужньо витримував темп: його афіша рясніла перекладеними самим Й. Стадником найсучаснішими західноєвропейськими шлягерами, однак стаціонарна польська сцена адаптувала ці твори значно швидше (у Львові, як ніде, відчувалася вторинність репертуару українського театру).

Мистецьки вибагливий, та ще й соціально, національно, політично і культурно поділений Львів вимагав більшого, ніж міг йому дати мізерний напівмандрівний колектив українського театру (числив заледве 25 осіб), залишений на власні сили (брак додаткової фінансової підтримки).

І все ж у 1929 р. трупа Кооперативу „Український театр“ підготувала такі вистави: „Гільтійська трійка“ Й. Нестроя (13 січня 1929?), „Веселий вечір“ (19 січня 1929 р., режисер М. Бенцаль, ревію: куплети Ю. Шкрумеляка, „На перші гулі“ С. Васильченка, інсценізація народних пісень), „Під Івана Купала“ М. Старицького (січень 1929?), „Ясні зорі“ Б. Грінченка (15 лютого 1929 р.), „Задушний день“ Г. Гайерманса (23 лютого 1929 р., прем'єра, режисер Ф. Соколовський), „Хмара“ О. Суходольського (24 лютого 1929?), „Любов — книга золота“ О. Толстого (березень 1929 р.), опера „Мадам Баттерфляй“ Дж. Пучіні (12 січня 1929 р.), оперети „Орфей у пеклі“ Ж. Оффенбаха (1 січня 1929 р., переклад Ю. Шкрумеляка). Особливою мистецькою перемогою театру в цьому році стала постановка опери „Мадам Баттерфляй“²¹, а також — тонка психологічна драма „Задушний день“²² та успіш-

С. Орлян і Р. Залуцький
в опереті „Орлов“. 1929 р.

¹⁷ Український театр // Світ (Львів).— 1928.— Жовт.— Ч. 19—20.— С. 7.

¹⁸ Там само.

¹⁹ П. „Святчна“ публіка й український театр // Новий час (Львів).— 1928.— 24 груд.— Ч. 156.— С. 8.

²⁰ Див.: М. Р. [Рудницький М.]. „Зачароване коло“, драматична поема Л. Ридля // Діло (Львів).— 1927.— 16 листоп.— Ч. 256.— С. 3.— (З театру); Шкрумеляк Ю. „Казка старого млина“, драма на 4 дії С. Черкасенка // Новий час (Львів).— 1929.— 14 січ.— Ч. 4.— С. 6.— (З театру); Д-р Л. [Лужницький Г.] [Б. н.; про вечірню недільну виставу „Графиня Маріца“] // Новий час (Львів).— 1929.— 6 берез.— Ч. 24.— С. 6 та ін.

²¹ Український театр // Світ (Львів).— 1928.— Жовт.— Ч. 19—20.— С. 7 та ін.

²² Д-р Л. [Лужницький Г.] Кооператива Український Театр під дирекцією Й. Стадника: „В задушний день“,

на спроба працювати у ще не зовсім освоєному українською сценою жанрі ревію²³. Окрім того, була зіграна ювілейна вистава до 25-ліття сценічної діяльності С. Стаднікової (16 лютого 1929 р., частина „Марусі Богуславки”)²⁴.

Діяльність театру під дирекцією Й. Стадника припала на час перманентних театральних криз у Польщі (найбільші з них — 1924—1926, 1930—1931 рр.). Але польський театр централізовано й регулярно підтримувала держава, а спорадичні спроби врятувати український театр лише на короткий час відтягнули його розпад. Зокрема, під час засідання Львівської міської ради 28 березня 1929 р. вирішено певну суму (вп'ятеро меншу, ніж урядові субсидії польському театрові у Львові) віддати на підтримку українських культурних інституцій у місті: українському театрові припало 100 тисяч злотих, решта — Академічному дому, „Просвіті” та спортивним товариствам²⁵.

Однак дефіцит театру невпинно зростав, а керівництво Кооперативу „Український театр” у Львові не мало бажання та й можливості утримувати трупі своїм коштом. І коли трапилася нагода взяти під протекторат забезпечений Український народний театр ім. І. Тобілевича зі Станиславова (меценат — К. Вишневецький), то кооператив відмовився від трупи Й. Стадника, яка вже і так поступово розпадалася (у квітні—червні 1929 р. більшість провідних акторів перейшла до забез-

печеного стаціонарного театру у Станиславові). Під час чергового засідання Надзірної ради й Управи Кооперативу „Український театр” у Львові 12 листопада 1929 р. вкотре піднімалося питання будови приміщення для українського театру та було ухвалено рішення продати наявну ділянку, а за виручені кошти купити нову в іншому місці²⁶. А театральне приміщення Музичного інституту імені Миколи Лисенка вже у листопаді 1929 р. віддали в оренду під кіно²⁷.

На початку сезону 1929/1930 р. журналіст і театральний критик Осип Боднарович констатував, що Львів залишився цілковито без театру: попередня трупа розпалася, і хоч Кооператив узяв під свій протекторат Український народний театр ім. І. Тобілевича у Станиславові, це не змінить ситуації, бо він лише час від часу заїжджатиме до Львова²⁸. А Дмитро Паліїв відверто розпочав, що Львів гине як українське місто: перша українська енциклопедія виходить у Коломиї, єдиний український музичний журнал видає Дрогобич, а показовий національний театр — у Станиславові²⁹.

Щоправда, до 1939 р. були й інші спроби заснувати стаціонарний театр у столиці Східної Галичини. Проте жоден із низки невеликих театрів уже не зміг претендувати на роль репрезентативного національного українського театру міста Львова*.

Роман ЛАВРЕНТИЙ

„КАЛІФОРНІЙСЬКА УКРАЇНА”: ПАМ'ЯТЬ ПРО АГАПІЯ ГОНЧАРЕНКА В ГРОМАДСЬКОМУ ПРОСТОРИ КАЛІФОРНІЙЦІВ

„Україна, Каліфорнія” — ця адреса не стала американською поштовою дійсністю, проте саме нею о. Агапій Гончаренко (справжнє ім'я — Андрій Гумницький) підписував свої листи і саме її вказував в оголошеннях. Історія життя цієї людини сповнена неординарних подій. Перший політичний емігрант-українець проводив активне громадсько-

політичне життя в Америці: 1865 р. відслужив першу в Нью-Йорку православну літургію, організовував церкви греко-православного обряду в Новому Орлеані, перекладав Святе Письмо для Американського біблійного товариства, сприяв купівлі Сполученими Штатами Америки Аляски в 1867 р., видавав першу газету Аляски¹.

драма на 3 дії Германа Гайєрманса, в перекладі Й. Стадника // Новий час (Львів).— 1929.— 27 лют.— Ч. 21.— С. 6.— (З театру).

²³ Д-р Л. [Лужницький Г.] „Веселий вечір” — бенефісова вистава артистів // Там само.— 25 січ.— Ч. 8.— С. 6.— (З театру).

²⁴ Ювілей С. Стаднікової // Там само.— 25 лют.— Ч. 20.— С. 3.

²⁵ 100 тисяч золотих на український театр у Львові // Там само.— 1 квіт.— Ч. 35.— С. 4.

²⁶ Що буде з нашим театром? Нарада кооперативи „Український театр” у Львові // Новий час (Львів).— 1929.— 18 листоп.— Ч. 130.— С. 4.

²⁷ Мельничук-Лучко Л. Тернистим шляхом. З історії західноукраїнського театру.— Львів, 1961.— С. 69.

²⁸ Боднарович О. Наш зимовий сезон // Новий час.— Львів, 1929.— 14 жовт.— Ч. 114.— С. 9.

²⁹ Паліїв Д. Занепад Львова // Новий час (Львів).— 1929.— 31 груд.— Ч. 149.— С. 1.

* У статті використані фото із фондів Інституту досліджень бібліотечних мистецьких ресурсів Львівської національної наукової бібліотеки України імені Василя Стефаника.

¹ Luciw W., Luciw Th. Ahapius Honcharenko and the Alaska Herald. The Editor's Life and the Analysis of his newspaper.— Toronto, 1963; Luciw Th. Father Agapius Honcharenko: First Ukrainian Priest in America.— New York, 1970; Зорівчак Р. Андрій Гумницький-Гончаренко — перший популяризатор і перекладач Шевченкового слова на американському континенті // Записки НТШ. Праці Філологічної секції НТШ.— Львів, 2000.— Т. ССXXXIX.— С. 289—305. Автор статті висловлює подяку Роніві Мюллеру і Тімові Мотлі (Герінський регіональний парк), Даяні Керрі (Гейвардське історичне товариство) та Програмі ім. В. Фулбрайта за допомогу у зборі матеріалу.